

Ylä-Savon kuntien yhteinen kotouttamisohjelma, päivitys vuodelle 2024

(Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Rautavaara,
Sonkajärvi, Vieremä)

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO

2. TAUSTATIEDOT

2.1 Laki kotouttamisen edistämisestä

2.2 Ylä-Savon yhteinen kotouttamisohjelma

2.3 Maahanmuuttajat Ylä-Savon toimintaympäristössä (Kotoutumista edistävät ja tukevat periaatteet)

3. KOTOUTUMISTA EDISTÄVÄT JA TUKEVAT TOIMENPITEET

3.1 Ylä-Savon kotouttamistyö

3.1.1 Alkuvaiheen palvelut

3.1.2 Alkuvaiheen jälkeiset sosiaali- ja terveystyöpalvelut

3.2.3 Varhaiskasvatus ja perusopetus

3.2.4 Oppilaitokset

3.2.5 Työllisyys

3.2.6 TE-palvelut

3.2.7 Kolmas sektori

4. TUKEA TARVITSEVAT MAAHANMUUTTAJARYHMÄT

4.1 Pakolaisten vastaanottaminen

4.2 Aikuisten maahanmuuttajien perusopetus

4.3 Työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen

5. HYVÄT VÄESTÖSUHTEET

5.1 Asenteet

5.2 Turvallisuus

5.3 Vuorovaikutus

5.4 Osallistuminen

6. KOTOUTTAMISTYÖN KEHITTÄMISKOHEET, TAVOITTEET JA NIIDEN SEURANTA

1. Johdanto

Kotoutumislaki 32 § edellyttää kunnilta kotoutumisen edistämiseksi kotouttamisohjelmaa, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa. Tämä Ylä-Savon kuntien yhteinen kotouttamisohjelma päivittää edellistä, vuosille 2020–2023 valmistunutta ja hyväksyttyä ohjelmaa. Kuntien sosiaali- ja terveystoimen, pelastustoimen ja sairaanhoitopiirin palvelut mukaan lukien pakolaistyön sosiaali- ja terveystoimen palvelut siirtyivät hyvinvointialueen vastuulle 2023 alkaen.

Maahanmuuttajapalvelut ovat kuitenkin laaja kokonaisuus (mm. työperäinen maahanmuutto), joten maahanmuuttajapalveluiden toteuttamisessa on kunnissa jatkossakin suuri rooli mm. kotouttamisen palveluiden, kielikurssien, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, asuntotoimen ym. osalta. Meneillään olevat kotoutumisen edistämistä annetun lain sekä TE-palvelut 2024 uudistukset tulevat vaikuttamaan myös Ylä-Savon kotouttamistyön organisoimiseen. TE-palvelut 2024-uudistuksessa siirretään TE-palvelut kunnille vuoden 2025 alusta lukien. Samanaikaisesti TE-palvelujen uudistuksen kanssa tavoitellaan kotoutumislain uudistuksen voimaantuloa vuonna 2025. Kotoutumislain uudistuksen tavoitteena on muun muassa vahvistaa työvoiman ulkopuolella olevien maahan muuttaneiden kotoutumista, selkeyttää eri toimijoiden vastuita, vahvistaa monialaista yhteistyötä sekä järjestöjen ja työnantajien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä päivittää kotoutumislakia vastaamaan viranomaistehtävien siirtojen aiheuttamiin muutostarpeisiin.

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein maasta toiseen muuttaneita henkilöitä.

MAAHANMUUTTAJA	Suomeen muuttanut henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytjaksoista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskelu oikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti
ULKOMAALAINEN	Suomen lainsäädännön näkökulmasta henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.
ULKOMAALAISTAUSTAINEN	Henkilö, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa Suomen väestötietojärjestelmässä.
PAKOLAINEN	Henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltu syy pelätä joutuvansa kotimaassa vainotuksi rodun, uskonnon, kansalaisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta (YK:n pakolaisen oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen mukaan). Pakolaisiksi kutsutaan Suomessa yleensä henkilöitä, jotka ovat saaneet jäädä maahan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitaarisista syistä.
KIINTIÖPAKOLAINEN	Henkilö, jolla on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun myöntämä pakolaisen asema ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa. Suomen kiintiö vuonna 2021 on 1050 henkilöä. Vuonna 2024 kiintiö on 500 henkilöä. Suomi painottaa kiintiöpakolaisten valinnassa haavoittuvampia ryhmiä, kuten

	lapsiperheitä ja vaikeassa asemassa olevia naisia, kuten yksihoitajia. Tällä hetkellä Ylä-Savon alueelle tulee vain lisälmeen kiintiöpakolaisia. Lisämi on sitoutunut vastaanottamaan heitä 20-25 hlöä/ vuosi.
HÄTÄTAPAUKSET	YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n pakolaisiksi määrittelemät henkilöt, joita järjestö tarjoaa kiireellisesti uudelleen sijoitettaviksi. Kiireellisyyden syyt ovat usein henkilön turvallisuuteen tai terveydentilaan liittyviä. Häätapaukseksi luokiteltavia turvapaikanhakijoita ovat esimerkiksi Afganistanissa suomalaisille työskennelleet henkilöt ja heidän perheensä, joita Suomeen saapui vuonna 2021.
OLESKELULUPA	Ulkomaalaiselle muuta kuin matkailua varten tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettävä lupa toistuvasti saapua maahan ja oleskella maassa. Perusteena voi olla esimerkiksi työ, opiskelu, perheside tai kansainvälinen suojelu. Oleskelulupa on joko määräaikainen tai pysyvä. Ensimmäinen oleskelulupa Suomeen on aina määräaikainen.
TURVAPAIKANHAKIJA	Henkilö, joka hakee suojelua ja oleskelulupaa vieraasta maasta. Henkilöllä on oikeus vastaanottopalveluihin (mm. majoitus, ravinto, sosiaali- ja terveyspalvelut) turvapaikkahakemuksensa ajan. Työnteko-oikeus on 3-6 kuukautta hakemuksen jättämisestä.
PALUUMUUTTAJA	Ulkosuomalainen, joka on pidemmän tai lyhyemmän ajanjakson asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa pysyväisluonteisesti Suomeen. Suomessa paluumuuttajakäsittettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin kuten inkerinsuomalaisiin, joilla on suomalainen syntyperä, sekä toisen maailmansodan aikana vapaaehtoisena Suomen armeijassa palvelleisiin.
EDUSTAJA	Alaikäisenä ilman hoitajaa maahan tulevalle, kansainvälistä suojelua hakevalle lapselle on lain mukaan määrättävä edustaja. Edustaja käyttää hoitajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöön ja varallisuuteen kohdistuvissa asioissa silloin, kun lapsella ei ole muuta laillista edustajaa Suomessa.
PERHEENYHDISTÄMINEN	Suomessa luvallisesti oleskelevan henkilön perheenjäsenet voivat hakea oleskelulupaa Suomeen perhesiteen perusteella. Suomessa asuva perheenjäsen, jota kutsutaan perheenkokoajaksi, on voinut muuttaa Suomeen työhön, opiskelijaksi tai hän on voinut saada Suomesta turvapaikan. perheenyhdistäminen edellyttää yleensä turvattua toimeentuloa Suomessa. Tavallisesti toimeentulo turvataan perheenkokoajan palkkatuloilla.
KOTOUTUMINEN	Kotoutuminen on kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista, viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla sekä maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja, samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

VIERASKIELINEN	Henkilö, jonka äidinkieli on jotain muuta kuin suomi, ruotsi tai saame
TYÖPERUSTEINEN MAAHANMUUTTO	Henkilön oleskelulupa pohjautuu voimassa olevaan työsopimukseen

2. TAUSTATIEDOT

2.1 Laki kotouttamisen edistämisestä

Nykyinen laki kotoutumisen edistämisestä tuli voimaan vuonna 2011. Lain tarkoituksena on edistää eri väestöryhmien kesken tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, myönteistä vuorovaikutusta sekä tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan.

Nykyisen voimassa olevan Kotoutumislain 32 §:n mukaan kunnan tai useamman kunnan on yhdessä laadittava kotouttamisohjelma kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi. Kotouttamisohjelma koskee kaikkia eri perustein kuntaan tulleita maahanmuuttajia. Kotouttamisohjelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Kotouttamisohjelma tulee huomioida myös kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Yksi kotouttamisohjelman keskeisenä tarkoituksena on sisältää suunnitelma siitä, miten kunnan yleiset palvelut toteutetaan maahanmuuttajille soveltuvina.

Työ, perhe ja opiskelu ovat yleisimpiä syitä muuttaa Ylä-Savon alueelle. Oleskelulupaa työnteen tai yrittäjyyden perusteella voi hakea, kun henkilöllä on Suomessa työpaikka tai oma yritys. Oleskelulupaa haetaan ulkomailla ennen Suomeen muuttoa. Jos perheenjäsen asuu Suomessa voi anoa oleskeluluvan perhesiteen perusteella. Tällä oleskeluluvalla on oikeus myös tehdä ansiotyötä ja opiskella ilman rajoituksia. Opiskelijan oleskelulupaa voi hakea, jos on hyväksytty opiskelijaksi oppilaitokseen (yliopisto, ammattikorkeakoulu, lukio tai ammattikoulu) ja opinnot johtavat tutkintoon tai ammattiin tai hakija on tulossa vaihto-opiskelijaksi.

Iisalmi vastaanottaa vuosittain kiintiöpakolaisia. Kiintiössä valitut pakolaiset muuttavat suoraan kuntaan asumaan. Kiintiöpakolainen voi tulla Suomeen vasta, kun kuntapaikka ja asunto ovat löytyneet.

Suomesta voi myös hakea turvapaikkaa. Kun viranomainen on ottanut turvapaikkahakemuksen vastaan, ohjataan hakija vastaanottokeskuksen asiakkaaksi.

Tilapäinen suojelu on tarkoitettu Ukrainasta sotaa pakeneville henkilöille. Tilapäisen suojelun tarkoituksena on, että heille voidaan tarjota nopeasti väliaikaista suojelua.

2.2 Ylä-Savon yhteinen kotouttamisohjelma

Ylä-Savon kunnat ovat laatineet sopimuksen yhteisestä maahan muuttaneiden neuvontapalveluista.

Iisalmen ja Kiuruveden kaupungit, Lapinlahden, Sonkajärven, Vieremän, Pielaveden, Keiteleen ja Rautavaaran kunnat sopivat kuntien yhteistyön järjestämisestä Ylä-Savon alueen maahan muuttaneiden ohjaus- ja neuvontapalvelujen osalta. Rautavaaraa lukuun ottamatta edellä mainitut kunnat ovat tehneet yhteistyötä maahan muuttaneiden ohjaukseen ja neuvontaan liittyvissä toimenpiteissä vuodesta 2008 saakka ja ovat osallisina voimassa olevassa Ylä-Savon kuntien yhteisessä kotouttamisohjelmassa.

Palvelua tarjotaan laki kotoutumisen edistämisestä perusteella:

”Lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti.” (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386)

Palvelua tarjotaan vasta maahan muuttaneiden lisäksi myös maassa jo pidempään asuneille.

Jos palvelua halutaan tarjota tämän lain piiriin kuulumattomille maahan muuttajille, siitä neuvotellaan erikseen.

2.3 Maahanmuuttajat Ylä-Savon toimintaympäristössä (Kotoutumista edistävät ja tukevat periaatteet)

Ylä-Savon yhteinen ensimmäinen kotoutumishjelma vuonna 2008. Tuolloin painottuivat pakolaisten ja paluumuuttajien vastaanottokysymykset. Vuosien varrella on entistä voimakkaammin noussut esiin maahanmuuttajien oma-aloitteisuuden ja toimijuuden tukeminen sekä verkostomaisen toimintamallin vahvempi asema, jossa lisälmen kaupungin koordinoiva rooli on vahvasti esillä.

Ylä-Savon alue on mukana Pohjois-Savon ELY:n johdolla maahanmuuttajatyön verkostossa, jolla on pitkät perinteet toimia asiakastyötä tekevien organisaatioiden säännöllisenä kohtaamispaikkana ja ajankohtaisiin teemoihin tarttujana maakuntatasolla. Pohjois-Savon ELY-keskus jakaa Ylä-Savoon kohdentuvat kiintiöpakolaiset vuosittain.

Hyvinvointialue vastaa maahanmuuttajien sosiaali- ja terveystalveluista sekä alaikäisenä ilman huoltajaa tulevien asumisyksiköistä.

Kotouttamislain mukaan kunta tai useampi kunta yhdessä voi asettaa yhteistyössä paikallisten työmarkkina-, yrittäjä- ja kansalaisjärjestöjen kanssa kotouttamisen suunnittelun ja toimeenpanon kehittämistä sekä etnisten suhteiden edistämistä varten paikallistason neuvottelukunnan (KotoL31 §).

Ylä-Savoon on perustettu kotouttamishjelmatyön valmistuttua Ylä-Savon maahanmuuttotyön neuvottelukunta v. 2012, jonka tehtävät ovat:

- Ylä-Savon yhteisen kotouttamishjelman päivittäminen neljän vuoden välein
- Maahanmuuttoon liittyvistä asioista, toiminnasta, talveluista yms. tiedottaminen
- Maahanmuuttoneuvonnan yhteistyöverkostona toimiminen
- Kuntien työntekijöiden monikulttuurisuuskoulutusten koordinointi ja valvonta
- Kulttuurienvälisen vuoropuhelun ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen Ylä-Savossa
- Kuntien, eri viranomaisten ja yhteistyötahojen vuoropuhelun sekä yhteistyöverkostojen edistäminen

Kuntien yhteistoimintaa suunnittelee ja koordinoi lisälmen kaupungin maahanmuutto- ja pakolaistalvelut. Kuntien yhteinen maahanmuuttotyön neuvottelukunta tukee tätä toimintaa. Neuvottelukunnan muodostavat jokaisen yhteistyökunnan edustaja sekä edustajat muista keskeisistä ryhmistä.

Neuvottelukunnalla ei ole työnjohdollisia oikeuksia eikä se ole juridisesti vastuussa palvelujen tuottamisesta. Tietojen luovuttamisessa maahanmuutto- ja pakolaispalveluiden sekä neuvottelukunnan välillä noudetaan voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä. Kukin sopimuskunta valitsee yhden jäsenen neuvottelukuntaan. Neuvottelukunta pyytää yhteistyöviranomaisia nimeämään edustajansa neuvottelukuntaan. Neuvottelukunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan, jotka valitaan neljän vuoden välein, sekä nimeää sihteerin. Neuvottelukunta voi lisäksi kutsua kokouksiinsa pysyviä tai tilapäisiä asiantuntijoita.

Neuvottelukunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta, yhteistyössä neuvottelukunnan sihteerin kanssa, tarpeen mukaan 4-6 kertaa vuodessa. Lisäksi kussakin kunnassa voi toimia harkinnan varaisesti kunnan oma maahanmuuttoasioiden työryhmä ja tarpeen mukaan kuntien yhteisiä toimialakohtaisia työryhmiä. Neuvottelukunnan toimintaan sovelletaan lisälmen kaupungin hallintosääntöä soveltuvin osin.

3. KOTOUTUMISTA EDISTÄVÄT JA TUKEVAT TOIMENPITEET

3.1 Ylä-Savon kotouttamistyö

Ylä-Savon maahanmuuttajapalveluja koskevana yleisenä linjauksena on, että maahanmuuttajat ovat yksi kuntien monista eri asiakasryhmistä. Maahanmuuttajat huomioidaan asiakasryhmänä kuntien palvelualueiden arkityössä, toimintojen suunnittelussa, arviointi- ja laatutyössä. Kun pidetään huolta laadukkaista peruspalveluista, mahdollistaa se myös maahanmuuttaja-asiakkaiden ohjaamisen normaalipalvelujen piiriin. Tämä edellyttää pitkäjänteistä kehittämistyötä ja valmiuksien kasvattamista. Peruspalvelujen valmiuksia vastaanottaa maahanmuuttaja-asiakkaita tulee edelleen systemaattisesti vahvistaa. Maahanmuuttaja-asiakasryhmällä on monia erityistarpeita mm. kieleen ja palveluiden saavutettavuuteen liittyen, ja näihin pyritään tarjoamaan tukipalveluita, jotta integroitumien peruspalveluihin sujuvoittaisi. Kansainvälisyys on osa arkipäivää ja samat palvelut ovat käytettävissä niin maahanmuuttajille kuin kantaväestölle. Sen vuoksi jatkossakin tulee hyödyntää monenlaisia tapoja henkilöstön osaamisen vahvistamisessa kuten koulutus ja työkierto, jossa tavoitteena on mm. kieli- ja kulttuurituntemuksen lisääminen. Palveluneuvontaa antaa aina se viranomainen, jonka toimivaltaan asia kuuluu. Tavoitteena on, että maahanmuuton alkuvaiheeseen voidaan tarjota riittävät tiedot ja ohjaus. Lisäksi tavoitteena on, että maahanmuuttaja itse hakee aktiivisesti tietoa omien mahdollisuuksiensa mukaan. Maahanmuuttaja-asiakkaiden näkökulmasta on tärkeää saada mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tietoa eri palveluista. Tärkeää on myös ripeä pääsy kotoutumiskoulutukseen ja suomen kielen opetukseen, mikä on riippuvainen kulloisistakin koulutusresursseista. Pääsy erilaisiin yhteisöihin ja vapaa-ajan toimintoihin sekä yhteyteen paikkakunnalla jo olevien saman kulttuurin edustajien kanssa kuin myös kantaväestön edustajien kanssa ovat tekijöitä, jotka edesauttavat kotoutumista. Kotoutumiskoulutuksessa noudatetaan Opetushallituksen hyväksymää opetussuunnitelmaa ja se toteutetaan Opetushallituksen määräysten mukaisesti. Toimenpiteiden kehittämisessä tehdään yhteistyötä suurten kaupunkien sekä alueen kuntien kanssa ja vaihdetaan tietoja käytänteistä.

3.1.1 Alkuvaiheen palvelut

Kotouttamislain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että maahanmuuttajille uudessa laissa tarkoitetut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Yksi näistä toimenpiteistä on maahanmuuttajien tehokas alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta kunnan palveluiden piiriin. Ylä-Savossa maahanmuuttopalveluiden kokonaisuus on vuoden 2023 alusta lukien ollut osa työllisyys- ja kansainvälisyyspalveluja. Maahanmuutto- ja kansainvälisyyspalvelut vastaavat kuntien

välisestä yhteistyöstä sekä sopimuksista, yhteistyöstä alueellisten sekä valtakunnallisten viranomaisten kanssa kotouttamiseen liittyvissä toimenpiteissä, pakolaisten vastaanottoon liittyvistä asioista, kotouttamiseen liittyvästä kilpailuttamisesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä sekä mahdollisten kotouttamishankkeiden suunnittelusta ja hakemisesta. Yksikkö järjestää koulutuksia tarpeen mukaan myös yhteistyökumppaneille, koordinoi vapaaehtoistoimintaa sekä tekee yhteistyötä paikallisten oppilaitosten kanssa mm. tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuden harjoitteluun.

Maahanmuuttoneuvonnassa toimii yksi vakinainen maahanmuuttotyön asiantuntija. Asiantuntijan tehtäviä ovat mm.

- välittää tietoa ja neuvoa oikean viranomaisen tai muun tahon luo esim. lupa-asioissa sekä sosiaaliturvaan, opiskeluun, työnhakuun, asuntoon sekä lasten päivähoitoon ja kouluun liittyvissä asioissa.
- avustaa lomakkeiden täyttämässä ja muihin asianmukaisiin palveluihin ohjautumisessa.
- tekee lain mukaisia kunnan alkukartoituksia Ylä-Savon maahanmuuttajille.
- toimii myös viranomaisten sekä paikallisten yrittäjien tukena ja asiantuntijana maahanmuuttoasioissa.
- välittää maahanmuuttajille ajantasaista tietoa kotoutumiseen liittyvissä asioissa
- toimii yhteistyössä alueen viranomaisten kanssa

Pakolaistyössä toimii kaksi vakinaista pakolaisten palveluohjaajaa. Tämän lisäksi yhteistyössä pakolaistyön kanssa toimii Pohjois-Savon hyvinvointialueen nimeämä pakolaisten terveydenhoitaja 2pvä/viikko, jonka toimipiste on lisälmen terveyskeskuksessa.

Palveluohjaajien tehtäviä ovat mm.:

- kiintiöpakolaisten sekä kuntapaikoille saapuvien oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanotto ja siihen liittyvät valmistelut
- matalan kynnyksen neuvontaa pakolaisille ja pakolaisstatuksen saaneille turvapaikan hakijoille, sekä arkielämän ohjausta
- toimia yhteistyössä Kelan, sosiaalitoimen, poliisin sekä muiden viranomaisten kanssa pakolaisasioissa
- kiintiöpakolaisten alkukartoituksen ja kotoutumiskoulutuksen koordinointi yhdessä TE-toimiston kanssa
- yhteistyö koulujen ja päiväkotien kanssa pakolaisasioissa
- alueella toimivien järjestöjen ja seurojen koordinointi pakolaistyössä (mm. SPR, seurakunnat, liikuntaseurat)

3.1.2 Alkuvaiheen jälkeiset sosiaali- ja terveyspalvelut

Maahanmuuton alkuvaiheen palvelujen jälkeen maahanmuuttajat siirtyvät käyttämään kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluja kuten muutkin kaupunkilaiset. Erillisiä sosiaali- ja terveyspalveluja ei maahanmuuttajille ole, vaan maahanmuuttajat integroituvat käyttämään kaupungin peruspalveluita. Kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelut muodostuvat lähipalveluista sekä paikallisesti tai alueellisesti keskitetyistä palveluista. Sosiaali- ja terveyspalvelut on jaettu eri osa-alueisiin ja ikäryhmiin vastaamaan paremmin ihmisten yksilöllisiä palvelutarpeita. Peruspalvelut jakautuvat perheiden palveluihin, työikäisten palveluihin, ikäihmisten palveluihin, erityistä tukea tarvitseviin maahanmuuttajiin ja terveyspalveluihin. Kaupungin

sosiaali- ja terveyspalvelut on järjestettävä niin, että maahanmuuttaja saa niissä riittävää ohjausta ja neuvontaa, jotta hän saa tarvitsemansa palvelut. Maahanmuuttajille järjestettävien sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta on huomioitava mahdolliset kulttuurierot, kommunikaation toimivuus ja kiireettömyys.

3.2.3 Varhaiskasvatus ja perusopetus

Varhaiskasvatusta tarjotaan perheen tarpeen mukaan osa- tai kokopäiväisenä. Ylä-Savossa toimii kunnallisia ja yksityisiä päiväkoteja, ryhmäperhepäiväkoteja sekä omassa kodissa töitä tekeviä perhepäivähoitajia. Yleensä maahanmuuttajalapsen ovat jakaantuneet tasaisesti eri hoitopaikkoihin. Äidinkielen tukeminen riippuu paljon siitä, mistä päin lapsi tulee ja onko saatavilla henkilöä, joka puhuu ao. kieltä. Usein aloitusvaiheessa käytetään esim. ryhmäavustajaa, joka perehdyttää lasta päivähoidossa - asioiden ja esineiden nimeäminen sekä ohjaamista hoitotilanteissa. Tulkkipalveluja käytetään tarpeen mukaan. Lapselle tehdään henkilökohtainen suunnitelma, jossa kirjataan mahdolliset tuen tarpeet.

Esiopetus valmistaa lasta peruskouluun ja lain mukaan lapsen täytyy osallistua esiopetukseen vuoden ajan, ennen kuin peruskoulu alkaa. Lapsi aloittaa esiopetuksen yleensä sinä vuonna, kun täyttää kuusi vuotta. Vanhemmat ilmoittavat lapsensa esiopetukseen usein alkuvuodesta ja esiopetus alkaa sen vuoden elokuussa. Esiopetus on maksutonta. Esiopetusta annetaan päiväkodeissa ja erillisissä esiopetusryhmissä sekä yhdysluokissa. Jos lapsi tarvitsee huoltajien töiden tai opiskelujen vuoksi täydentävää varhaiskasvatusta esiopetuksen lisäksi, hänelle järjestetään myös varhaiskasvatuspaikka. Lisätietoa ja hakemuslomakkeet löytyvät kuntien sivuilta.

Suomessa lapset aloittavat peruskoulun yleensä sen vuoden elokuussa, kun täyttävät 7 vuotta. Kaikilla alle 18-vuotiailla kunnassa asuvilla lapsilla on oikeus perusopetukseen. Perusopetukseen täytyy ilmoittautua. Pääsääntöisesti lapsi on ensimmäisen vuoden valmistavassa opetuksessa. Valmistava opetus kestää yhden lukuvuoden. Sinä aikana oppilaalle annetaan opetusta suomen tai ruotsin kielessä ja perusopetuksen oppiaineissa. Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas jatkaa opiskelua yleisopetuksessa. Vieraskielisille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta säädetään perusopetuslaissa (628/1998). Valmistava opetus on tarkoitettu niille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen kielen taito ei riitä esi- tai perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen. Opetukseen voivat osallistua sekä vasta maahan muuttaneet että Suomessa syntyneet maahanmuuttajataustaiset. Valmistavaa opetusta annetaan 6-10-vuotiaille vähintään 900 tuntia, 11-vuotiaille ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Käytännössä opetusta annetaan noin vuoden ajan. Maahanmuuttajia opettava opettaja ja rehtori tekevät päätöksen oppilaan saavuttamien taitojen mukaan siitä, tarvitseeko oppilas enemmän kuin vuoden ajan valmistavaa opetusta. Jotta oppilas pärjää perusopetuksen tavoitteiden mukaisessa opetuksessa, hänen kielitaitonsa pitäisi olla kielitaidon tasojen kuvausasteikolla A1.3 - A2.1. Käytännössä siirtyminen on luontevinta ajoittaa lukuvuoden, lukukauden tai jakson alkuun. Oppilaalla on oikeus siirtyä yleisopetukseen jo ennen edellä todettuja tuntimääriä, jos edellytykset yleisopetuksen ryhmässä opiskeluun toteutuvat. Valmistavalle opetukselle ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa eikä tarkkoja oppimääriä. Opetuksessa noudatetaan valmistavan opetuksen valtakunnallista ja kunnallista S2-opetussuunnitelmaa. Opetuksen pääpaino on suomen kielen opiskelussa. Tärkein valmistavan opetuksen tavoitteista on toiminnallisen kielitaidon saavuttaminen, jolla oppilas tulee toimeen puhuen, kuunnellen, kirjoittaen ja lukien. S2-opetuksen tavoitteet löytyvät valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta. Kielitaidon konkreettiset tavoitteet on yksilöity eurooppalaiseen kielitaitojen kuvausasteikkoon, joka löytyy myös valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta. Jokaiselle maahanmuuttajataustaiselle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa. Koulujen aamu- ja iltapäivätoiminnassa kunnioitetaan lasten omaa kieli- ja kulttuuritaustaa sekä elämäntapaa ja -arvoja. Erityisesti otetaan huomioon lapset, jotka ovat taustaltaan

saamelaisia, romaneja tai maahanmuuttajia. Eri kulttuureihin tutustumalla voidaan monipuolistaa toimintaa, lisätä ymmärrystä ja vähentää ennakkoluuloja sekä rikastuttaa yhdessäoloa.

3.2.4 Oppilaitokset

Maahanmuuttajaopiskelijoilla on mahdollisuus erityiseen tukeen koulutuspolun eri vaiheissa. Hakuvaiheessa voidaan hakijan kielitaitoa arvioida kielikokeella tai haastattelulla ja samalla selvitetään opiskelijan mahdollisuuksia selviytyä opinnoista. Ammatillisessa aikuiskoulutuksen henkilökohtaistamisessa otetaan huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta mahdollisesti johtuvat erityistarpeet mm. ohjaus- ja tukitarpeet, opiskelijan suomen kielen taito sekä suomalaisen työelämän tuntemus.

Kotoutumiskoulutusta järjestetään Ylä-Savon ammattiopistolla lisämessä. Ylä-Savon ammattiopistolla järjestetään myös ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa TUVA-koulutusta. Savonia - ammattikorkeakoulu sekä Savon ammattiopiston (SAKKY) sosiaali- ja terveysalan opiskelijat järjestävät koulutuksia ja tapahtumia maahan muuttaneille.

Maahanmuuttaneiden ammatillisen koulutuksen monipuolinen kehittäminen on Savon ammattiopiston yksi keskeinen painopistealue. Maahanmuuttaneiden kasvava koulutustarve johtuu mm. siitä, että syntyvyys Pohjois-Savossa edelleen laskee, eläköityvien määrä jyrkästi kasvaa ja alueen yritykset kärsivät laaja-alaisesta työvoimapulasta. Savon ammattiopistossa on lisätty maahanmuuttaneille suunnattujen koulutusten tarjontaa ja rakennettu uusia koulutustuotteita palvelemaan myös heikommalla kielitaitotasolla olevia henkilöitä. Savon ammattiopiston tiivis yritysysteistyö ja työnantajille rakennetut palvelut ovat lisänneet yritysten valmiuksia palkata maahanmuuttaneita ammattilaisia osaksi työyhteisöjään. Tehty maahanmuuttaneiden koulutuksen kehitystyö on lisännyt ei suomea äidinkielenään puhuvien opiskelijoiden määrää Savon ammattiopistossa viime vuosien aikana merkittävästi.

Portaanpään kristillisessä opistossa Lapinlahdella järjestetään maahanmuuttajille aikuisten perusopetusta. Aikuisten perusopetus on tarkoitettu niille oppivelvollisuusiän ylittäneille (yleensä 17v.) jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää ja joiden suomen kielen taito tai oppimisvalmiudet eivät vielä riitä toisen asteen koulutukseen. Aikuisten perusopetus on tarpeen esimerkiksi perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleelle nuorelle, joka ei ole ehtinyt saada peruskoulua valmiiksi oppivelvollisuuskäisenä tai hänen valmiutensa ja suomen kielensä ovat jääneet heikoiksi. Portaanpäässä järjestetään sekä perusopetuksen alkuvaihetta että päättövaihetta. Jokaiselle opiskelijalle räätälöidään oma polku kohti toisen asteen opintoja. Aikuisten perusopetuksen lisäksi Portaanpäässä järjestetään vieraskielisten ja maahanmuuttajien lukioon valmistavaa koulutusta sekä Porras tulevaan-koulutusta (suomen kieltä, englantia, yhteiskuntatietoutta ynnä muita ammatillisissa opinnoissa tai työelämässä tarvittavia valmiuksia).

Itä-Suomen yliopiston keskeinen tavoite tulevaisuudessa on kasvattaa englanninkielisen koulutuksen määrää, sekä parantaa valmistuvien kansainvälisten osaajien työllistymistä Pohjois-Savoon ja Itä-Suomeen sekä myös Ylä-Savon alueelle. Koulutusta kehitetään lisäämällä englanninkielisten koulutusohjelmien määrää, erityisesti uusia kandidaattiohjelmia, ja kasvattamalla olemassa olevien ohjelmien sisäänottomääriä. Ohjelmien kehittämistä tehdään peilaten Itä-Suomen työllisyysilanteeseen. Valmistuvien opiskelijoiden työllistymiseen on panostettu perustamalla UEF trainee -ohjelma osana Talent hub- hanketta. Sen avulla kansainväliset opiskelijat voivat päästä harjoittelemaan Itä-Suomalaisiin yrityksiin tai Itä-Suomen yliopiston yksiköihin yliopiston harjoittelutuen ansioista. Tavoitteena on sisällyttää harjoittelu osaksi koulutusohjelmien opetussuunnitelmia, jotta kaikki opiskelijat pääsisivät harjoittelun piiriin. Suomen kielen oppimisen edistämiseksi englanninkielisissä koulutusohjelmissä on pakollisena 4-6 op suomenopinnot ja lisäksi opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan Suomea vapaavalintaisena. Kotoutumista edistetään myös

tuutoroinnilla, tarjoamalla opiskelijoiden ja henkilökunnan palvelut kattavasti myös englanniksi, käynnistämällä kotoutumista edistävän sivuaineen (Finnish language and culture) syksyllä 2023 ja tarjoamalla henkilöstölle Working in Finnish universities-koulutusta. Erityisvastuulla on myös osallistua maahanmuuttajalääkäreiden ja -hammaslääkäreiden pätevyityskoulutuksen järjestämiseen kansallisen verkoston jäsenenä.

Myös Savonia-ammattikorkeakoulu on sitoutunut lisäämään merkittävästi kansainvälisten opiskelijoiden määrää lähivuosina. Jo käynnissä olevien neljän kansainvälisen bachelor-tutkinto-ohjelman (International Business, Registered Nurse, Mechanical Engineering ja Internet of Things) lisäksi syksyllä 2023 aloitettiin viides kansainvälinen bachelor-tason tutkinto-ohjelma, Industrial Management. Tutkinto-ohjelmiin on rakennettu kv-opiskelijoiden työllistävyyden edistämiseksi suomen kielen oppimisen polku, ja suomen kielen kehittyminen on otettu yhdeksi apurahakriteeriksi. Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden työelämäyhteyksien ja uravalmiuksien kehittymistä on vahvistettu Talent Hub -toiminnan avulla. Savonia toimii myös SIMHE-korkeakouluna (Supporting Immigrants in Higher Education). SIMHE-toiminnalla autetaan alueella asuvia maahanmuuttaneita löytämään itselleen sopivia opiskelu- tai urapolkuja. Ohjauspalvelu on tarkoitettu maahanmuuttaneille, joilla on toisen asteen tutkinto, jotka ovat opiskelleet korkeakoulussa tai jotka ovat jo suorittaneet korkeakoulututkinnon. Savonia etsii myös aktiivisesti keinoja vastata alueemme sairaanhoitajapulaan. Tästä syystä on lähdetty pilotoimaan Egyptissä korkeakoulutasoisen sairaanhoitajatutkinnon suorittaneiden Top Up -koulutusta. Lisäksi Savonia on mukana hankkeessa, jossa kehitetään täydentävä koulutus Suomessa asuville sairaanhoitajille, joilla on EU- tai ETA-maiden ulkopuolella suoritettu, opistotasoinen sairaanhoitajan tutkinto. Koulutuksen tarkoituksena on saada muualla sairaanhoitajan koulutuksen saaneita nopeammin pätevoitettyä niin, että he voivat toimia Suomessa sairaanhoitajina.

Jokaisessa Ylä-Savon kunnassa on kansalaisopiston toimintaa. Maahanmuuttajien kotoutumisessa tämä on tärkeä oppilaitosverkosto. Ylä-Savon kansalaisopistoissa on tarjolla laaja valikoima erilaisia kursseja aikuisille, nuorille ja lapsille. Kursseilla voi opiskella esim. suomenkieltä ja -kulttuuria, liikuntaa, musiikkia, kädentaitoja ja kuvataiteita. Kansalaisopistot jakavat opinto-oppaan koteihin lukuvuoden alussa, joka on tehokas tiedottamisen väline. Ajankohtaisia tietoja kursseista saa opistojen nettisivujen lisäksi paikallisista sanomalehdistä.

3.2.5 Työllisyys

Työn tekeminen on monille avain kotoutumiseen. Työn avulla ihminen voi kokea itsensä merkitykselliseksi ja tärkeäksi osaksi yhteiskuntaa. Monet maahanmuuttajat sanovat, että työtä tekemällä he voivat maksaa takaisin saamaansa hyvää kohtelua ja veroja maksamalla he voivat auttaa valtiota ja kuntaa tukemaan uusia tulijoita. Maahanmuuttajat ja kansainväliset opiskelijat ovat mahdollisuus ja voimavara työvoimapulaan, joka Ylä-Savossa on näkyvissä jo joillakin aloilla. Työperäinen maahanmuutto on jo nyt lisääntynyt Ylä-Savon alueella. Tavoitteena olisi saada entistä enemmän alueellemme tutkintoon johtavaa koulutusta, joka toteutettaisiin englannin kielellä. Jotta yhä useampi maahanmuuttaja työllistyisi tulevaisuudessa, on yhteistyötä hankkeiden, viranomaisten, 3. sektorin, oppilaitosten, koulutusten järjestäjien ja työnantajien kanssa tiivistettävä. Maahanmuuttajien työllistymisen esteiden saaminen näkyväksi vaatii työnantajien tarpeiden sekä maahanmuuttajien mahdollisten osaamisvajaiden selvittämistä.

Yhteistyökumppaneita työllistymisen edistämässä ovat muun muassa TE-palvelut, työllisyyden kuntakokeilut, kunnat ja kaupungit, oppilaitokset, yritysjärjestöt, hankkeet ja rekrytointiyritykset.

3.2.6 TE-palvelut

Pohjois-Savon Työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto) palvelee työnhakijoita ja työnantajia. TE-toimisto on alueensa työmarkkinoiden asiantuntija, jonka tärkein tehtävä on työn välittäminen. Maahanmuuttajat ilmoittautuvat työttömiksi työnhakijoiksi TE-toimistoon. Työnantajille tarjotaan monipuolista apua henkilöstön hankintaan ja kehittämiseen. Maahanmuuttaneille asiakkaille hankitaan kotoutumiskoulutusta ja eri aloille valmistavaa ja ammatillista koulutusta. Kun kielitaito riittää, he voivat hakea kaikkiin työvoimakoulutuksiin. Työnhakijat saavat verkon kautta ja henkilökohtaisesti palvelua työnhaussa ja tietoa työmarkkinoista, koulutuksesta, ammateista, yrittäjyydestä sekä työttömyysetuuden hakemisesta. TE-toimisto ja työllistämisen kuntakokeilu tukee työllistymistä eri tavoin, mm. hankkimalla asiakkailleen työhönvalmennusta, työvoimakoulutusta ja ohjaamalla heitä työkokeiluun tai palkkatuettuun työhön.

Kotoutumislain lähtökohtana on, että laissa säädetyillä toimenpiteillä ja palveluilla edistetään maahanmuuttajien mahdollisuutta saavuttaa muun väestön kanssa yhdenvertainen asema yhteiskunnassa sekä oikeuksien että velvollisuuksien osalta. Kotoutumislain mukaisesti Pohjois- Savon TE- toimisto sekä Kuopion seudun kuntakokeilu osallistuvat kotouttamisen kehittämiseen monialaisena yhteistyönä alueen viranomaisten ja eri toimijoiden kanssa. He vastaavat maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävästä ja tukevista työvoimapalveluista ja muista toimenpiteistä. Työnhakijaksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille räätälöiden palveluita siten, että ne soveltuvat kohderyhmälle. Maahanmuuttajien toimenpiteistä merkittävimmät ovat alkukartoitus, maahanmuuttajan kanssa laadittava kotoutumissuunnitelma sekä kotoutumiskoulutus. Maahanmuuttajapalvelut on integroitu osaksi työllistämispalveluita huomioiden kuitenkin maahanmuuttajien erityistarpeet.

3.2.7 Kolmas sektori

Ylä-Savossa toimii erilaisia järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka toiminnassaan ottavat huomioon maahanmuuttajat.

Kolmannen sektorin toiminta myös täydentää omalta osaltaan viranomaisten tuottamia kotouttamispalveluita. Kolmannella sektorilla tuotetaan sekä palveluita suoraan kotoutumisen tukemiseksi, että kaikille avointa toimintaa, jotka edistävät epäsuorasti kaksisuuntaista kotoutumista ja eri kulttuurien kohtaamista. Osallistuminen kolmannen sektorin tuottamaan harrastus- ja seuratoimintaan on myös erittäin hyvä tapa tutustua suomalaiseen yhteiskuntaan, tutustua paikallisiin ihmisiin ja kehittää esimerkiksi suomen kielen taitoa. Jatkossa pyritään kehittämään 3. sektorin palveluiden hyödyntämistä viestinnän ja palvelutarjottimen kehittämisellä, jotta yhä useampi maahanmuuttaja löytäisi laajasta tarjonnasta heille sopivia palveluita.

4. TUKEA TARVITSEVAT MAAHANMUUTTAJARYHMÄT

Erityistä tukea tarvitsevat maahanmuuttajaryhmät koostuvat monenlaisista eri ryhmistä kuten esimerkiksi kiintiöpakolaiset, tilapäistä suojelua saavat, omalla äidinkielellään luku- ja kirjoitustaidottomat ja eräät puolisorryhmät, jotka eivät oma-aloitteisesti pysty tunnistamaan oikeuksiaan palveluihin. Näiden ryhmien lisäksi on myös lukuisia muita haavoittuvia ryhmiä, jotka tulee huomioida palveluita suunniteltaessa.

4.1 Pakolaisten vastaanottaminen

Nykyisen kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, kotoutumislaki) 30 §:n mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovitusvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja että ne järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvät

tarve edellyttää. Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa. Maahanmuuttajille tarkoitettuja toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä. Työllisyys- ja kansainvälisyyspalvelut tarjoavat maahanmuuttajien erityispalveluja, joita tarvittaessa edelleen kehitetään vastaamaan muuttuneita olosuhteita. Muulta osin normaalipalvelujen tulee palvella myös maahanmuuttaja-asiakkaita yhdenvertaisuuslain hengen mukaisesti. Iisalmen kaupunki vastaanottaa kiintiöpakolaisia ja turvapaikkamenettelyn kautta oleskeluluvan saaneita Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Iisalmen kaupunginvaltuusto on päättänyt, että vastaanotettavien kiintiöpakolaisten vuosittainen enimmäismäärä on 20 - 25 henkilöä

4.2 Aikuisten maahanmuuttajien perusopetus

Maahanmuuttajaopiskelijoilla on mahdollisuus erityiseen tukeen koulutuspolun eri vaiheissa. Hakuvaiheessa voidaan hakijan kielitaitoa arvioida kielikokeella tai haastattelulla ja samalla selvitetään opiskelijan mahdollisuuksia selviytyä opinnoista. Ammatillisessa aikuiskoulutuksen henkilökohtaistamisessa otetaan huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta mahdollisesti johtuvat erityistarpeet mm. ohjaus- ja tukitarpeet, opiskelijan suomen kielen taito sekä suomalaisen työelämän tuntemus. Vuoden 2024 alusta lukien Pohjois-Savon Ely -keskuksen kilpailutuksen voittanut palveluntuottaja Edusavo vastaa kotoutumiskoulutuksista. Kotouttamiskoulutusta järjestetään Ylä-Savon ammattiopistolla Iisalmissa. Ylä-Savon ammattiopistolla järjestetään myös ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa TUVA-koulutusta. Savonia -ammattikorkeakoulu sekä Savon ammattiopiston (SAKKY) sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijat järjestävät koulutuksia ja tapahtumia maahan muuttaneille.

Portaanpään kristillisessä opistossa Lapinlahdella järjestetään maahanmuuttajille aikuisten perusopetusta. Aikuisten perusopetus on tarkoitettu niille oppivelvollisuusiän ylittäneille (yleensä 17v.) jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää ja joiden suomen kielen taito tai oppimisvalmiudet eivät vielä riitä toisen asteen koulutukseen. Aikuisten perusopetus on tarpeen esimerkiksi perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleelle nuorelle, joka ei ole ehtinyt saada peruskoulua valmiiksi oppivelvollisuuskäisenä tai hänen valmiutensa ja suomen kielensä ovat jääneet heikoiksi. Portaanpäässä järjestetään sekä perusopetuksen alkuvaihetta että päättövaihetta. Jokaiselle opiskelijalle räätälöidään oma polku kohti toisen asteen opintoja. Aikuisten perusopetuksen lisäksi Portaanpäässä järjestetään vieraskielisten ja maahanmuuttajien lukioon valmistavaa koulutusta sekä Porras tulevaan-koulutusta (suomen kieltä, englantia, yhteiskuntatietoutta ynnä muita ammatillisissa opinnoissa tai työelämässä tarvittavia valmiuksia).

Jokaisessa Ylä-Savon kunnassa on kansalaisopiston toimintaa. Maahanmuuttajien kotoutumisessa tämä on tärkeä oppilaitosverkosto. Ylä-Savon kansalaisopistoissa on tarjolla laaja valikoima erilaisia kursseja aikuisille, nuorille ja lapsille. Kursseilla voi opiskella esim. suomenkieltä ja -kulttuuria, liikuntaa, musiikkia, kädentaitoja ja kuvataiteita. Kansalaisopistot jakavat opinto-oppaan koteihin lukuvuoden alussa, joka on tehokas tiedottamisen väline. Ajankohtaisia tietoja kursseista saa opistojen nettisivujen lisäksi paikallisista sanomalehdistä. Maahanmuuttajien sivistystyöhön haetaan vuosittain tukea opetushallituksen laatu ja kehittämis- sekä tasa-arvorahastoista. Kotouttamiseen liittyviä rahoitusmahdollisuuksia ja -muutoksia seurataan aktiivisesti. Iisalmissa on maksutonta kielikoulutusta 20 h/vk aamupäivisin maahanmuuttajille, joilla on kotouttamissuunnitelma. Koulutus on tarkoitettu myös muille päivittäiseen teho-opetukseen sitoutuneille maahanmuuttajille. Tätä maksutonta koulutusta pyritään jatkamaan, mikäli Opetushallitus myöntää avustusta jatkossakin. Opintomaksuista ja mahdollisista alennuksista kannattaa kysyä suoraan kyseisen kunnan viranhaltijoilta.

4.3 Työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen

Ylä-Savon alueella on vajaa sata yli 65-vuotiasta ulkomaan kansalaista. Ryhmä, joka myös tulee huomioida, on aviopuolisoina alueelle muuttaneet henkilöt, jotka eivät välttämättä tunnista oikeuksiaan työelämään ja koulutukseen. Suomessa ja Ylä-Savossakin on keskustelua herättänyt myös vieraskielisten akateemisten pitkäaikaistyöttömien suuri määrä. Haasteena on muun muassa maahanmuuttajille soveltuvien yrittäjyyspolkujen ja harjoittelumahdollisuuksien kehittäminen edelleen. Jos henkilö on työkäinen, häntä ohjataan kohti työelämää tai opintoja, ellei hänellä ole elämäntilanteeseen liittyviä tuen tarpeita. Tällöin se seikka, että henkilö on esim. omalla äidinkielellä luku- ja kirjoitustaidoton tai että valmius oppia suomen kieltä on vaatimaton, ei poista oletusta työnteosta. Tuolloin voidaan selvittää tuetun työllistymisen mahdollisuuksia.

5. HYVÄT VÄESTÖSUHTEET

Hyvillä väestösuhteilla tarkoitetaan sitä, että eri väestöryhmien välillä on positiivista vuorovaikutusta ja toisiin suhtaudutaan kunnioittavasti ja luottaen. Eri väestöryhmät voivat poiketa toisistaan esimerkiksi kielellisesti, etnisesti tai uskonnollisesti.

Väestösuhteet ovat läsnä jokaisen arkisessa elämässä, julkisissa tiloissa, joissa liikumme ja muodostamissamme ihmissuhteissa.

Väestösuhteet ovat yhteiskunnan eri osa-alueet läpäisevä kokonaisuus, jonka vaikutukset näkyvät suoraan ihmisten arjessa. Erityisesti vähemmistöjen kohdalla väestösuhteiden huomioimisesta on apua, koska ne tekevät näkyviksi yksilöihin ja ryhmiin kohdistuvia rakenteellisia ja sosiaalisia kysymyksiä, jotka vaikuttavat tosiasiallisen yhdenvertaisuuteen toteutumiseen.

Väestösuhdetyö kohdistuu koko väestöön ja väestöryhmien hyvinvointia edistävä työ voidaan ottaa tavoitteeksi lähes kaikessa ihmisten arkeen liittyvissä toimista politiikan suunnittelusta naapurustotoimintaan.

Hyvien väestösuhteiden politiikalla pyritään vähentämään sosiaalisiin suhteisiin liittyviä kielteisiä ilmiöitä (esim. syrjintä, viharikokset ja vihapuhe, segregatio jne.) jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista yksilöiden ja ryhmien välillä sekä hyödyntämään monimuotoisuutta yhteiskunnassa.

Väestösuhdepolitiikkaa voidaan tehdä kaikilla elämäntilanteilla ja sen keskeisiä muotoja ovat esimerkiksi

- asenteisiin vaikuttaminen esimerkiksi tiedottamalla ja kouluttamalla perus- ja ihmisoikeuksista, välittämällä demokraattisia arvoja kuten yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.
- eri väestöryhmien turvallisuuden edistäminen rasismien ja syrjinnän vastaisen työn kautta, torjumalla viharikollisuutta ja vihapuhetta torjunta ja muuttamalla ihmisille turvattomuutta aiheuttavia paikkoja turvallisiksi.
- vuorovaikutusta lisäävät ja parantavat toimenpiteet eri politiikanaloilla.
- ennaltaehkäisevien ja konfliktientunnistamistyökalujen hyödyntäminen sekä konfliktinratkaisu- ja sovittelumenetelmien käyttäminen.
- eri väestöryhmien osallisuutta tukevat toimenpiteet.

Syrjimättömässä ja oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa ihmisten asema määräytyy osaamisen ja kokemuksen, eikä esimerkiksi iän, sukupuolen, vammaisuuden, uskonnon, etnisen taustan tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Väestöryhmistä puhuttaessa on tärkeä muistaa, että ihmiset eivät ole pelkästään yksittäisten ryhmien jäseniä, vaan kaikilla meillä on useita merkityksellisiä suhteita, joiden kautta yhteys ympäristöön syntyy.

Väestösuhteisiin vaikuttavat osa-alueet (asenteet, turvallisuus, vuorovaikutus ja osallisuus) vaikuttavat toisiinsa ja väestösuhteita on hyvä tarkastella kokonaisuutena, jotta niiden seuraukset tulevat näkyviksi.

Asenteet	Turvallisuus	Vuorovaikutus	Osallistuminen
KUNNIOITUS Kokemus kunnioituksen tai epäkunnioituksen kohteena olemisesta. ENNAKKOLUULOT JA MIELIKUVAT Oma asenne eri ryhmiä kohtaan, yleinen asenne yhteiskunnassa eri ryhmiä kohtaan ja muukalaisvihaa koskevat viralliset tilastot ja tutkimukset. LUOTTAMUS Oma luottamus eri ryhmiä kohtaan sekä luottamus eri ryhmien ja viranomaisten välillä. MONIMUOTOISUUDEN ARVOSTAMINEN Oma asenne monimuotoisuutta kohtaan ja mielipide siitä, miten yhteiskunta arvostaa monimuotoisuutta sekä viralliset tilastot monimuotoisuutta edistävästä toimenpiteistä.	KOETTU TURVALLISUUS Kokemus ja havainnot omasta fyysisestä, henkisestä ja sosioekonomisesta turvallisuudesta tai turvattomuudesta. Turvallisuuden tai turvattomuuden vaikutukset. SYRJINTÄKOKEMUKSET Kokemus ja havainnot syrjinnästä sekä viralliset tilastot, rekisterit ja kanteet. Kokemukset viha- tai väkivaltarikoksen uhriksi joutumisesta tai havainnot näistä rikoksista sekä niitä koskevat viralliset tilastot. IDENTITEETTI JA HYVÄKSYNTÄ Itsensä hyväksyminen ja kyky olla oma itsensä. <u>Tietämys</u> oikeuksista. TIETÄMYS OIKEUKSISTA Tietämys perusoikeuksista ja oikeuskeinoista sekä kokemus oikeuskeinojen käyttämisestä viha- tai väkivaltarikoksen uhrina tai todistajana.	ERISTYNEISYYS TAI YHTEENKUULUVUUS Yksinäisyyden ja eristäytyneisyyden tunteet sekä sosiaaliset verkostot. Tunne yhteenkuuluvuudesta suhteessa maantieteellisiin ja sosiaalisiin yksiköihin (maa, kaupunki, perhe, työyhteisö ym.). TUEN SAAMINEN JA ANTAMINEN Kokemus siitä, saako tukea sosiaalisista verkostoista, kuten ystäviltä ja perheeltä, sekä julkisista palveluista. Halu tukea toisia. VUOROVAIKUTUSKYKY JA KOKEMUKSET Vuorovaikutukseen vaikuttavat luonteenpiirteet ja itsevarmuus olla vuorovaikutuksessa eri väestöryhmiin kuuluvien ihmisten kanssa. SOSIAALISET VERKOSTOT JA YSTÄVÄT Kokemus siitä, kuinka usein on vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten kanssa ja missä kontekstissa. Eriytyminen asumisessa, työelämässä ja koulutuksessa.	VAIKUTUSMAHDOLLISUUDET Kokemus vaikuttamisesta osallistumisen kautta ja osallistumisen tavoista. Kokemus oman elämän hallinnasta eri osa-alueilla ja mahdollisuuksista vaikuttaa oman elämän suuntaan sekä toisten havaittu vaikutusvalta asiassa. TAVAT JA MOTIVAATIO Osallistumisen tavat ja osallistumiseen vaikuttavat tekijät ja motiivit. OSATTOMUUDEN KOKEMUKSET Osattomuuden kokemukset ja näköalattomuus. LUOTTAMUS PÄÄTÖKSENTEKOON Luottamus poliittisia instituutioita kohtaan ja äänestäminen vaaleissa.

6. KOTOUTTAMISTYÖN KEHITTÄMISKOHEET, TAVOITTEET JA NIIDEN SEURANTA

Kotoutuminen on maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa lisääntyvät. Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajan omaa aktiivisuutta, yhteiskunnan vastaanottavuutta sekä vastaanottavuuden kehittämistä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyönä.

Hyvin onnistunut kotoutuminen tuo turvallisuuden tunnetta sekä maahanmuuttajille että kantaväestölle ja edesauttaa positiivista suhtautumista toisiinsa.

Vuorovaikutuksen lisäämiseksi kotouttamistyössä tulee keskittyä lisäämään erilaisia tilaisuuksia ja mahdollisuuksia ihmisten kohtaamisille. Kansallisuudesta, iästä tai sukupuolesta riippumatta ihmisiä yhdistää yhteiset kiinnostuksen kohteet.

Kolmannen sektorin toimijat ovat tärkeä voimavara kotouttamistyössä. Heillä on keskeinen merkitys kotoutumisessa, ihmisten arkisten kohtaamisten mahdollistajana sekä julkisten palvelujen täydentäjänä. Eri järjestöt pystyvät tarjoamaan matalan kynnyksen toimintaa ja palveluja joustavasti ja tukemaan maahanmuuttajan aktiivisuutta ja osallisuutta. Kolmannen sektorin toiminnalla on hyvät lähtökohdat.

Tärkeää on sen roolin vahvistaminen ja yhteistyön kehittäminen. Tarvitaan uusia avauksia miten kolmannen sektorin kykyjä, taitoja ja osaamista voitaisiin paremmin hyödyntää kotoutumisen edistämisessä.

Ehdotuksia tiedon ja osallisuuden lisäämiseen

- Maahanmuuttajien kanssa toimivien tahojen keskinäisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön kehittäminen
- Kohderyhmän kuuleminen
- Tervetuloa uuteen kuntaan tilaisuudet
- Kerätään tarvittava tieto järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin palvelujen toiminnasta. Muokataan tieto sellaiseen muotoon, että se on helposti saavutettavissa
- Positiivinen viestintä ja hyvien kokemusten jakaminen
- Näkyvyyttä maahanmuuttotyölle

Vuonna 2024 perustetaan työryhmä, joka toimii kansainvälisyyspalveluiden ja maahanmuuttoneuvonnan kanssa yhteistyössä. Työryhmä koostuisi Ylä-Savossa opiskelevista, työskentelevistä tai kaupungissa muuten asuvista ulkomaalaisista tai ulkomailla syntyneistä henkilöistä. Tärkeää olisi, että työryhmässä olisi mahdollisimman laaja edustus eri ikäisiä ja eri maista tulevia henkilöitä. Ryhmä voi kokoontua vuosittain 2-3 kertaa. Kokoontumisissa kootaan asioita maahanmuuttotyön neuvottelukuntaan vietäviksi. Maahanmuuttotyön neuvottelukunta toimisi asioiden toimeenpanijana, koska se toimii koko Ylä-Savon alueella. Koto24:n jälkeen toiminta-alueena tulisi olemaan Ylä-Savon työllisyysalue (Iisalmi, Kiuruvesi, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä).